

05
205
21904

Година I. ❧ 1875. ❧ Къижка 4

Съдържаніе. — Въ първѣ прѣградѣ. — Бѣдни вечерь. — Ивановъ-день —
Вреда отъ пиянството. — Въсѣтаніе. — Ученіето. — Спестяване. — Разп. — В
вторіи прѣградѣ. — Абу-Каземовитѣ обуча. — Анегдоти.

БУКУРЕЩЬ

ПРѢГРАДЪ ПЪРВИЙ.

БѢДНИ ВЕЧЕРЬ.

21.904.

БИБЛИОТЕКА СЪГЛАСИЕ ПЛЪВЕНЬ

ДАРЪ ОТЪ

ИВАНЪ Хр. Костовъ

„Бѣдникъ вечерь,
 „Ти да кажешъ на коледа:
 „Ой коледе, мой коледе!
 „Да донесе намъ здравце“.

Мало проѣ, бѣдни вечер доѣ,
 Састадох' се браћа на вечеру
 И уздижу воштаницу свѣжу,
 Па се мидомъ Богу помолише
 Великоме Христовомъ рождеству.

(Черногорска пѣсенъ).

Весело и драго е човѣку, когато той живѣе по между
 своитѣ си, когато има кому да са порадва и кой да му
 са радва, и когато си прави своитѣ староврѣмenni народни обряди
 и обичаи въ бащината си къща. Ако ти не си разваленъ човѣкъ
 и похабенъ отъ много преучване и отъ много ходѣне по свѣта,
 то трѣба да обичашъ това, щото е твое, що ти е останало отъ

дяда, отъ баба; трѣба да го вардишь и да му са радвашъ. Да вземемъ за примѣръ бждній вечерь. Както щете, а бждній вечерь е миль за сѣки Славенинь, пакъ зацо да не е и за сѣки Христенинь? — Не знаемъ. — Азъ съмъ живѣль и между гърци, и между Власи, и между Руси; празнувалъ съмъ при тѣхъ бждни вечерь, нъ не намѣрихъ това, що желае сърцето ми. Сичко чуждо. Нъ въ нашенско не е така. Въ насъ бждній вечерь има нѣкаква си нравственна топлиота и душевна веселба. Зная, че мнозина отъ нашитѣ високоучени щжтъ са позасмѣ на това, и рѣщжтъ белки, че е голѣма глупость да обичяме тѣя просто-народни обичяи, които нѣматъ нищо свѣсно, та да имъ са радваме. Ако ще, нѣка са смѣятъ. Ако да не би били тѣя народни обичяи, които сж ни сближавале, то гърцитѣ отколѣ щѣхж да ни испогърчатъ. Священни сж за насъ народнитѣ обичяи; нъ повечето отъ тѣхъ ние днесъ сме ги умърсиле, както сме умърсиле сбороветѣ и сѣдѣнкитѣ, за които другъ ижтъ щемъ поговори. За сега нека си кажемъ какъ са е правилъ бждній вечерь по насъ тѣй, както сме го запомнили отъ малки.

Срѣщо Колада, вечеро, още отъ рано видимъ, че са прибира сичкото домакинство, сички сж радостни. Въ огнището лѣжи заровена пита, на камината на веригата виси черно котле; въ което са вари хошафъ; край огнището кинятъ гърнета съ бѣль бобъ, черъ бобъ и леща. Ето ти старата домакня, баба, истъркули питата изъ огнището, отърси я съ отрэнката, остържи я съ угрибката; и я сложи на суфрата, дѣто порѣдатъ паници съ варенъ бобъ, леща, сушени круши, орѣхи и медъ. Радватъ са старитѣ, подскачатъ дѣцата, чякатъ съ нетърпене коги да насядатъ; искатъ тѣ по-скоро да си отчюпатъ отъ топлиота пита; ще имъ са да си поквасятъ медець, искатъ да си сръбжатъ хошафець. А питата мирише, мирише на хубаво, като да се е пекла не за ѣдене, нъ за мирисане.

— Ехъ! кога щжтъ са сбра, викатъ дѣцата, още какво щета тамъ баба изъ кѣщи? що прави мама въ прусто?

Но ето че иде баба и носи емешъ*) наринатъ съ пенель и малко жаръ, ето че иде и тейко и носи бжклица съ вино.

— Добъръ вечерь, дѣчица, за много ви години, казва той и посѣдне край огнь.

— Далъ ти Богъ добро, тейко, и тебѣ за много години, кажемъ ние, и подскачае отъ радость.

— Хади приберете са и насѣдайте около суфрата.

Ние насѣдваме и грабнемъ заведнѣшь лъжицитѣ въ рѣка.

*) Емешъ е желѣзото, което е на край ралото до чрслото, чрслото варви на прѣдъ, пори земата, а емеша отчодиръ подема на дебело прѣстѣта.

— Чакай ти дѣца, казва дядо, не бързайте; трѣба по-напрѣдъ да учетемъ суфрата, да са прикрѣстимъ и да са помолимъ на Колада.

Ние пакъ настанемъ щемъ, нещемъ, и молитвата са захваща...

Ако нѣкой отъ дѣцата сѣ ходиле на школа, прочитатъ молитвата ядятъ убози и наситется; ако ли не, то баба подаде емештъ на дядо, спусти отгоръ огъня бучка таміянецъ, дядо са прикрѣсти и захваща да кади около суфрата и прѣдъ святицитѣ, дѣто гори кандило. Когато кади, той си бжбре и чете това, що е чюль и запомнилъ отъ дядо поа другите години: Христось раждается славите; Роджество твое Христе Боже нашъ; а ние стоимъ около суфрата, крѣстимъ са мирно умълчени. Щомъ са свърши каденето, баба зема една тенція и туря на нея по-малко отъ манжитѣ, отсипва и малко пепелець отъ емешя и малко неварена леща. Сичко това са употрѣбява отъ сѣтнѣ за лѣкъ: съ лещата лѣкуватъ синанчавитѣ овци, а съ пепела изгонватъ таласжми и караконджали. Подиръ това дядо расчюпва пѣтата на малки парченца, потапя ги въ меда и ни подава. Ъденето захваща; сичко тази вечеръ е весело. Като са расрѣбѣ суфрата, нарѣдимъ са край огъня и захванемъ да пѣемъ:

„Замъчи са Божа майка,

„Хей коладе, мой коладе,

„Да си роди млада Бога...“

Цѣла нощъ съвъ та не хваща, защото знаешъ, че посрѣдъ нощъ ще дождъ добри гости коледници. Ето, безъ да усѣтишь, и нощъта са присполвила. Изъ селото, наведнжъ, кучета лавватъ; зачюятъ са викове а минъ, и котаци съ два крака напъватъ са, да мѣчатъ. Ето ти ги че дошле и у дома. Баба, едвамъ задрѣмала стане, порастрѣ си очитѣ и имъ отвори. Млади момци коледници нахлѣтатъ въ къщи и запѣятъ:

„Богъ са роди, коладе, коладеде,

„Снощи вечеръ, коладе, коладеде;“

„Стани ми нине, господине,

„Тебѣ пѣемъ, Бога славимъ,

„Отъ Бога ти много здраве;

„Колко листи по гората,

„Толкоз' здрави въ тѣзи къща“.

Едни пѣятъ, други благославятъ, други викатъ аминъ; а пакъ хитри котаци, распилѣли са изъ двора, по сондурмата, салтъ мечатъ и миткатъ. Баба са не свѣрта въ къщи; тя шета ту вьнь, ту вѣтрѣ, и глѣда да не откраднѣтъ нѣщо. За коледницитѣ не е грѣхота, ако откраднѣтъ на бждній вечеръ бахуръ или кървавица; а комуто откраднѣтъ, нему са смѣятъ, че не е добъръ сту-

панинъ като не умѣе да си пази имането. Слѣдъ като надарятъ коледниците съ кравай, наученъ съ нѣкоя пара, испроводятъ ги, и ние бързаеме да си полѣгнемъ. Едвамъ що да задрѣмимъ, ето че захопаля дядо пошъ клепалото. — Хади булка, хади моме, избѣбре дядо, като са понадигне отъ хатлитѣ, хади стани пригответи дрѣшките на дѣцата, уміи ги и ги приблѣчи, че да идемъ о време въ черква, зере знашъ ли на днешнѣя день какавъ натискъ става? Ва то трѣба отъ рано да идемъ и да са настанимъ.

Като чюемъ това ние отъ радость, не чакаме и да ни викатъ: наискачаеме отъ хатлитѣ и захващаеме да си искаме, кой пѣстрата антерійка, кой новитѣ червени бутушки, кой напѣстрената си съ гайтанъ нова абичка; нарадваме имъ са, ублѣчемъ ги, и ето че дядо и тейко са пригответиле; земемъ сички по двѣ воценички въ рожка, дяду напредъ, ние подирѣ, и хайде въ черква. Тамъ стоимъ до отпустъ, исчякаеме дядо попа на олтаренитѣ вратца, конкаеме са и послѣ това бърже, бърже измажнемъ са изъ навалицата и ти-нешката додемъ си у дума за да са смърсимъ. Синца са радваме и скачаеме около мама, а тя стои като сърдита. — Мъртвички вѣй, каже тя, — на васъ е весело драго, ами я менѣ питайте какво ми е, като не можихъ да си втасамъ да ида и азъ въ черква? Днесъ за мене като че не е Колада. — Хади, мамо, пакъ ти утрѣ ще идешъ; днесъ ние са прикрѣстихме по еднаждъ и за тебѣ, кажемъ ние. Тя са позасмѣе, помилва ни и сѣтнѣ иде, та са приблѣче; исправи са прѣдъ святицата, припали си воценичка и са прѣкрѣсти; баба ѣ подаде нафора, която е довѣсла загѣната въ книжка, и сѣтнѣ сѣднемъ да са разговѣемъ.

* * *

Съчинителятъ на горнята статія е описалъ добринитѣ на народнитѣ ни обичаи. Тѣзи обичаи ставатъ тѣй сѣщо и днесъ въ онѣ села и градове, дѣто хората не сѣ похабени. А пакъ тамъ дѣто развратѣтъ са е вмѣзналъ, дѣто отъ вѣра, отъ черква, отъ училище юще хаберъ нѣматъ, тамъ, такивато народни хубави обичаи сѣ замѣстени съ други варварски, противъ христіянски, които сякога сѣ имале дошави сѣтинни.

Въ долнята статія сѣ описани бесижнитѣ адетѣ, наkostenѣ, дѣто сѣ ставале и ставатъ въ таквизи зимна святи дни; тѣ сѣ написани тѣй, както сме ги глѣдале очевидно.

Ивановъ-день *).

Зимно врѣме: студъ, снѣгъ, вѣелица, фуртуна, око съ око са не вижда, сѣки са въ кѣщи прибира, кой при голѣмѣя нагрѣшканъ

*) И тая статійка е извадена отъ пригответената ми за печатане повѣсть Пѣни баша, убіецъ на дѣцата си.

огнь, кой около топлата соба: и самія добитъкъ, проточилъ вратъ отпусналь уши, свива са, трепере подь трънѣститѣ стрѣхи на плетищата. Сичко въ безмълвіе. Нъ денътъ е Ивановъ денъ. Въ този денъ, ако ще би и червенъ снѣгъ да вали, ако ще би отъ студъ камъкъ и дърво да са пука, наштъ Българинъ не здържа въ къщи. Денътъ е почитенъ и голѣмъ за него. А зашто ли? Да ли зашто знае, че този овятецъ е великій въ пророце хъ и е прѣдтеча и кръстителъ Христовъ? Да ли зашто знае пълното значеніе на неговитѣ поучителни и спасителни думи: Покайте са, сторѣте плодове достойни! Дали зашто знае за неговата смъртъ, за неговото посичане за правда?... О! не, не, това неученій селенинъ и цивилизованій гражданинъ не знае, та и не ще да го знае. Въ този денъ неговата глава е задимена іоше отъ вчера отъ вино и ракия; въ нея не останало бистъръ умъ. дѣто да и помисли за Бога и за святога: той нѣма и врѣме да ти слуша такива богословски приказки. Ако би дядо му пошь, или нѣкой разуменъ човѣкъ му каже, че тѣя дни не сж дадени само за ѣдене и за піене, нъ да послушаме и словото Божіе, да знаемъ какъ и дѣ са е родилъ Христосъ и зашто са е кръщаль отъ св. Іована, на това той махне рѣка, подвѣе глава и ти отговаря. „Бей, ами зашто сж дошле таквизъ дине, когато азъ нѣма да са понация и понаѣмъ? . .“

Сжмижло са не сжмижло, въ този денъ забучать изъ село гайди, екажтъ гласове и провикванія. Изъ тѣзи улица една чета момци, изъ оназь друга, потрагнале подиръ гайдата и са провикватъ за още другаре: Хайде ти брей! варвете, ще квасимъ младія зѣтъ Драгня! Драгни знае що ще му доде до главата. За да имъ направи ужъ на пукъ и да ги помжчи, той бѣга да са крѣе по таванитѣ, у плѣвниците, по курницитѣ, и видишь, единъ отъ-самъ други отъ-тамъ, придѣбихтъ го, подгнѣнятъ го, стигнахтъ го и го улавятъ. Отъ тамъ задърпатъ Драгня, помжкнахтъ го, потжтрянъ го и хайде на чошмета да го квасятъ. Тамъ, горѣ-долу, не ти глѣдате піянитѣ момци. Че било студено, че зетятъ билъ голъ или слабъ, малко ги е енѣ, малко мислятъ: единъ отъ кракъ, други отъ глава, издигнахтъ Драгня и, цумбуръ въ куритото. Единъ пжтъ потапене не стига, че до три пжти (толкъозъ пжти биле потопиле и Христа въ Іордана). До чошмата, за по-голѣма честь на новія зѣтъ, чака голъ конъ. На него покачатъ Драгня, отъ когото потича ширкъ вода. Ако Драгни е билъ поприготвенъ отъ срѣднощъ и да са е позатоплилъ отъ вжтрѣ съ 2—3 оки пелинъ, то не ще угади толкова, и ще видишь да са дига отъ него магла, като че ли гори ризата му; ако ли не, то ще зжзне и тричере отвори вода. Пичкало зжжне са

това са не задоволява: ту прѣдъ тѣзи порти, ту прѣдъ онѣзи ще да са спирать, додѣ имъ извадятъ бакжрче вино да ги черпятъ; защото свършили работа! Гайдата свири напрѣдъ, и умокрения зѣтъ трипере на голия конь. Тукъ, тамъ, че най-сѣтнѣ у тѣхъ. Драгнювата булка и майка му наклале голѣмъ огнь, приготвиле му чисти дрехи, посрѣшнжтъ го усмихнати; поемать го и го посадатъ край огъня, въ кжттъ; а дружината поканватъ въ зимникътъ, дѣто зѣтятъ ще ги гошава. Тамъ настѣдатъ край лѣсата, върху която е посланъ бѣль прѣзржчикъ, обрѣденъ съ рѣзнюве хлѣбъ. Прикаскитѣ са захващатъ. Гайдата не арнисва. Кой хортува, кой слуша, кои пѣе, кой играе, тукъ са не познава: — „Бей, ама че го укжпахме ха!“ вика единъ. — „Азъ като го натиснжхъ по курема, хубаво му са напѣлни пазвата,“ казва други. — „Той ми зашепнжлъ, казва третій врѣдъ да сме го биле навасиле, салтъ главата му да не намокряме, че билъ ставаль майгафа, кой го слуша! Като го дочепяхъ за мусурата, тамамъ на три пѣти му натиснжхъ главата въ куритото: Горко му дошло! да са става зѣтъ лесно ли е?“

Ето ти че са появява Драгнювата стара майка прѣдъ сбранитѣ, и онзи, който има очи да я види, става ѝ на крака. — Честито, бабо, честито! извиква. — Сполай ви, синко, да са враца и на васъ, отговаря тя. — Чуль та Господь, бабо! извикватъ повечето. Хади де! грозде, ракѣя, мисирки, кокошки, вино, че червата хванахъ да куркать. — Готово е, готово, синко, почакайте още малко да си повтасаме. Ето ти и младата Драгнюва булка срамежливо влиза, цалула сѣкиму ржка и ги надарява съ по една рута (пешкиръ). Подиръ това потржгва бардучето съ ракѣйцата, и додѣ са понасмучять младитѣ момци, булката, залвитѣ ѝ принесять гозби, порѣдятъ, попѣлнятъ софрата съ болгуръ, буламагъ; а укжпаннѣй Драгни понесе виното съ котлето, и добритѣ подвижници, единъ прѣзъ други, залапатъ, размляскать са, заоблизватъ са, занадигать кой котлето, кой бжклицата, кой паницата, наѣджтъ са, напѣятъ са, до прѣсита.

— Хайде ти брей! бържи ти, зере ще ходимъ да квасимъ и други зетъ. Не си доѣдайте, за да устане мѣсто и за тамъ, вика единъ, комуто по челото потъ тече отъ прѣѣдане и прѣпиване.

— Пжй! а бе то не е за излазяне, вика другъ, който залита пиявъ; снѣгъ навалѣлъ до колѣнѣ. Я глѣдайте какъ го завява вѣтѣра на прѣспи; я да си сѣдимъ на мѣстото; у Драгнюви далъ Господь и вино, и ѣжба има.

— Ба, ба, не бива, привикне са третій; денятъ е сахатъ, а какъ нѣ имаме юще работа. Ивановъ-день е салтъ днесъ, утрѣ

— Да варвимъ, да варвимъ, извиква четвъртій, на когото по-растворенитѣ гърди снѣгъ са посипва; дѣ е студено? таманъ врѣме: лѣто безъ мухи.

Пладнѣ са мина, зѣтговитѣ са испонаквасихъ, денятъ е на мржване, а пакъ това остана кжсо време току тжй да са измени не бива; трѣба да са удари отъ нѣйдѣ плѣчка, за да има да са плюска въ другъ празниченъ день. Отъ цѣло село момцитѣ, а наедно съ тѣхъ и младоженцитѣ, сбержтъ са срѣдъ село край чюшмата, заничагъ, душагъ, като хржтки за заякъ, и глѣдатъ отъ дѣ ще са зададе нѣкой чюжденець. Ако би, по случай, такави нѣкой да намине въ селото по нѣкой си работа, распаленитѣ отъ вино млади момци посрѣщнагъ го, забиколягъ го и, безъ комили менти, заджрпатъ го кждѣ чюшмата; ама билъ Българинъ, билъ Турчинъ, билъ гражданинъ, тѣ не му глѣдатъ. — „Или бакшишъ или въ коритото“, кажатъ тѣ, „ва двешнїи день и царя биля не може ни намѣри махна“. Ако ли е чюжденецьтъ нѣкой си уйсаль и сложенъ човѣкъ, той ще имъ пусне нѣщо въ ржката и ще си замине сухъ; ако ли бжде нѣкой зжбѣсть и да иска да имъ са поукокори, то тѣшко му! хемъ ще го поступатъ полегичка, хемъ ще го уквасягъ.

Нъ ако би да са неслучи такавъ нѣкой пжтникъ, съ когото да извадгтъ една гюрулгя срѣдъ селото, че да увнчѣе тържството на този день, то ще глѣдатъ да я извадгтъ изъ помежду си. Ето какъ. Стоянъ и Иванъ любгтъ, и двамата, една и сжца любовница. Рѣда му е сега да са покажгтъ и да си отмѣгтъ.

— Бей, дружина, извика Стоянъ, отъ менѣ 5 оки вино наквасѣте Ивана.

— Отъ менѣ пакъ 10, казва Иванъ, уквасѣте Стояна.

— Отъ менѣ 15, повтаря Стоянъ.

Ако са сѣгги Иванъ че другарягъ му прави това на инагъ, защото му любви любовницата, наддава и извика: Отъ менѣ 20 оки, и ѣдене колкото щете. (Да не мислишъ, читателю, че тїя даванїя и наддаванїя сж само едни голи врїчанїя, не: сичко това ще са даде и испълни като единъ свгтъ законъ).

Щомъ са Стоянъ смѣлчи, разбира са, че нѣма вече вуражъ да наддава. Много, много маяне не трѣбова; сграбчгтъ го, и хади кадѣ чюшмата. Стоянъ самси е захванжлъ работата, и зацо я захванжлъ, той знае. Като са вижда сега надвити, изведнѣждѣ кипва, разпърива са, започева да рита, да псува да блѣска, да прѣска, да кряска, като са мжчи на сила да са отгърве; но кой го слуша? Дружината, докачени отъ псувнитѣ му, вскиснагъ, земжгтъ го срдито и, безъ да глѣдатъ, че той е натруфенъ съ най-новата

линичакъ, както си е съ дрѣхитѣ. Ей сега му е то нему джум-
бюша: оизи ми ти Стоянь, като искокне изъ коритото, като окъ-
пана кокошка, че като са спусне да искърти единъ коль отъ
плета, мили Боже, че като са развърти съ него, кого дѣ стигне,
кого дѣ завари, удря. Неговитѣ рѣцѣ сж отъ кокаль, че ва хо-
рскитѣ пакъ не сж отъ восжкъ я? Дрыпнать са на Ивановата
страна дестима, и на Стояновата петнаестима, заловять са сѣка
отъ двѣтѣ страви. подигне са страшень бой, кой съ каквото улови,
и кой кого дѣ завърне; подигне са оледія отъ жени, писнжтъ
дѣца; хеле наълѣзатъ стари хора, покажять имъ са, растървжтъ
ги, раснилѣять ги, и тжй си отива сѣки у тѣхъ, кой съ пробита
глава, кой съ счюпена рѣка, кой съ издрано лице, кой съ на-
цѣпена снага!

Така са свършва този день по наѣкои мѣста въ нашенско!
День посвятенъ на оногози, който ни е далъ примѣръ за умѣре-
ность и въздържане, като не е пилъ нито вино, нито ракія!

.....

* И говори Господь Мойсею и рече: „да пазите сжбботата
** ми, защото е свята вамъ; който я осквърни непрѣмѣнно да са умър-
тви, и тя душа да са истрѣби отъ срѣдъ народа си“.

(Исходъ гл. 31 стр. 14).

* И слѣзе отъ гората Синай, та говори съ тѣхъ отъ не-
** бето, и даде имъ прави сждби и истини закони, повелѣнія и за-
повѣди добри. И направи позната тѣмъ святата своя сжббота.

(Неемія гл. 9 стр. 13).

* Нъ израилевій домъ отстжпи отъ менѣ въ пустинята; по
** повелѣніята ми не ходихъ; и сжбботитѣ ми осквернихъ прѣмногю;
тогазъ рѣкохъ да излѣя яростъта си връхъ тѣхъ за да ги истрѣбя.

(Иезекіиль гл. 20 стр. 13).

Вреда отъ пиянството *).

„Пиянството е сила, що отнема разсждѣкътъ и умѣтъ на чо-
вѣка, — потъмнява умѣтъ — сгрозява хубосното лице, — ослабвява
памѣтъта, — ослабвява якостъта, и распалва кръвьта. Пиянството
производжа вжтрешни и вжнкашни неисцѣлни болѣсти, — то е омай-

* Гл. 1-ей глава, 1-ей параграфъ отъ Ев. II. Писане.

ване на чувствата, врагъ на душата, крадѣцъ на имането, убійство на бѣднитѣ, нещастіе на женитѣ, печаль на дѣцата; най-сѣтливъ то направя силниѣ слабъ и мѣдріѣ безуменъ.“

„Скотъ и самоубіецъ е този, който піе за здравето на другитѣ, а пакъ своето изгубва. Някое животно не піе вредно питіе; нъ піяницата піе виното и ракіята, като знае твърдѣ добрѣ, че му е за вреда, като знае, че отъ безмѣрно піене на тѣя питіета той са лишава отъ умъ и памѣтъ и заприличва на скотъ. Чрезъ силнитѣ питіета злитѣ страсти и прави на піеницитѣ не можтъ вече да са въздържатъ; когато са напіятъ тѣ вършатъ и това, за което преди да ся упіятъ не би помислиле безъ да потреператъ отъ страхъ. Много лошава работи, много убійства сѣ ставале и сега ставатъ; много домородсва оплакватъ своето състояние; много дѣца оставатъ невъспитани, дѣца, които иматъ сила и умъ, които можеха да станатъ добри хора, нъ спорѣдъ развращенитѣ примѣри на бащата станали сѣ още по-лошеви, по-піяници, по-развратни и за нищо некаждри! . . .“

„За това бой са ти, който са предавашъ на піянство, мисли прѣдъ да вдигнешъ чашата къмъ устата си, науми си, че ти ще свършишъ на сѣтнѣ нѣкое лошо прѣстѣжленіе, за което много ще са каѣшъ, нъ не са връща“.

Въспитаніе.

Когато видимъ нѣкой лошъ човѣкъ, крадецъ или убіецъ трѣба да си припомнимъ, че той нѣкога си е билъ кротко, незлобиво и разговорно дѣте, и че то са е милвало, пригрѣжало отъ баща и майка, като отъ сѣки чадолюбиви родители. Нъ лошата отъ храна, развратнитѣ вліянія и лешевитѣ примѣри развалятъ и похабяватъ нашитѣ рожби, та ги прѣобразяватъ на люти звѣрове, които задаватъ страхъ на човѣчеството съ умразнитѣ и чудовищнитѣ си прѣстѣжленія.

Ученіето.

Сичктѣ други наслажденія не сѣ нито за сѣкое време, нито за сѣкою възрастъ, нито за сѣкое мѣсто. Нъ ученіето у сичкіѣ животъ си има мѣсто; образува младостта, ползува мѣжкитѣ въ възрастъ, усладява и улекчава човѣка на старостъ; то утѣшва злочеститѣ, освѣтлява благополучнитѣ, придружава човѣка денъ и нощъ; весели го въ градътъ, занимава го на полето, успокоява го въ пѣтуваніята и насърчава го въ бѣдитѣ.

Спестяване.

Кое да е младо момче, или кой да е момъкъ било и мъжъ, когато знае малко нѣщо да чете и когато иска юще повечко да са научи, безъ друго това може да сполучи. На единъ такавъ любочувенъ не му трѣбва нито училище, нито много разноски, той може и работата си да глѣда въ сжщото време и да са научи колкото ще и каквото ще.

Послушайте какво приказва за себе си единъ старъ бутушаръ.

Азъ, казва, бѣхъ едно просто сиромашко момче. Баща ми, Богъ да го прости, имаше тѣзи добрина да ма проводи да са поуча въ училище, въ отъ сиромашія той ма извади тѣкмо това, когато бѣхъ захваналъ да поотбирамъ отъ сладчината на ученіето, та ма даде на занаятъ при бутушаръ.

Въ това врѣме азъ имахъ само единъ Рибенъ Букваръ. Искахъ да пиша, въ нѣмахъ петъ пари за да си купя книга или мастило. Маторьтъ ми само по голѣтитѣ празници ми даваше петъ пари за симить, съ тія пари азъ си купувахъ книга и мастило, а пера по него врѣме бѣхъ отъ паткитѣ. На мѣсто масса имахъ бутушарскія тизгяхъ, дѣто отгато си свършахъ работата, и си драхяхъ туй унуй.

Подиръ тригодишно чиракуване излязохъ най-сѣтнѣ калфа, и зѣхъ да земамъ по 10 гр. на недѣлята; отъ тія пари трѣбаше азъ да са храня и облачамъ. Съ много стискане едвамъ можахъ ката мѣсяць да си списия 2—3 гроша. Сега захванахъ азъ да купувамъ дѣ каквито добри книжки срѣшнѣхъ за прочитане. Макаръ и маторьтъ ми да бѣше такавъ, който нито една минутка ни не оставяше безъ работа, въ пакъ азъ намирахъ довольно врѣме за четене. Лѣтъ, кога другаритѣ ми отивахъ по расходки, въ празниченъ день, азъ си оставахъ въ одаята и цѣлій день слободно си четяхъ и пишехъ. Зимѣ са ползувахъ отъ дългитѣ ноци: когато другартѣ ми цѣлата ноць вилнеѣхъ, викахъ, скачахъ и пѣяхъ, азъ са свирахъ въ кѣта, край огнището, и тамъ при свѣтлината на огъня, бадачкахъ си очитѣ. Огъ день на день по ми са услаждаше четеното; колкото повече четѣхъ толкосъ по ми идѣше лесно, и толкосъ повече захванхъ да отбирамъ четенето си. Много пѣти оставахъ гладенъ, когато са случаше да си купя нѣкоя добра книга. Помня единъ день срѣщо колѣда бѣхъ си спестилъ 10 гроша; съ тѣзи пари смѣтахъ да прикарамъ празницитѣ. Като си отивахъ вечерьта, срѣшнѣхъ одного, който носѣше нови книги са проданъ: тѣ бѣхъ Н р а в о у ч е н і я. Поприглѣдахъ ги, тѣ ми аресахъ много, като си помислахъ че съ една такава книга ще отирамъ празницитѣ, но азъ не бѣхъ имъ давамъ.

дохъ петъ гроша и купиохъ една; а съ другитѣ петъ гр. мисляхъ че ще можа да са икономисамъ какъ-какъ. На сутрѣнъта станахъ потърсихъ бешлицето си, нѣма го! извалиль съмъ го въ пята и отъ радостъ, че имамъ нова книга, не съмъ го усѣтиль като паднало. Лѣгвахъ си, завихъ са прѣзъ глава и плакахъ като дѣте

Днесъ съмъ си пакъ бутушаръ, но азъ са имамъ за много по че стить отъ другитѣ бутушари, които не знаятъ да четать. Благо даря на Бога, съ това. що научихъ на младо врѣме, зная сега какъ да си спичеля и да са радвамъ на добритѣ пріятели, зная какъ да живѣя, зная какъ да са отнасямъ съ купуваче и продаваче, зная какъ да си икономисвамъ врѣмето и спичеленото. И това ми стига

Разни.

— Завистата, силнитѣ пожеланія и жедността за почестъ скратяватъ животътъ на човѣка.

Онова сърце, което има нѣщо да люби и което го любять никого нѣма да бѣде съвѣсмъ окаянно.

Голѣмитѣ работи са издържватъ не съ голѣми мжки, нѣ съ постоянство.

Разговорътъ е търговія; ако влѣзешъ въ него безъ капиталъ нищо нѣма да свършишь.

Малко да са увѣрявашъ на оногова, който хвали сичкитѣ, по малко на оногози, който укорява сичкитѣ, и най-малко на оногози който не ще да знае за никого.

Който не знае това, което му трѣба, каквото друго и да знае пакъ е неучень.

„Зорница“.

ПРѢГРАДЪ ВТОРИЙ.

АБУ КАЗЕМОВИТѢ ОБУЩА.

Нѣкое си време въ Багдаты живѣль единъ много богатъ търговецъ на име Абу - Каземъ. Той биль съжперникъ до нѣмай

ната на глава му, що бѣше единъ шаль, останжлъ отъ дядя му, не можаше да са распознае отъ каква боя бѣше нашарена; нѣ отъ сичко са отличаваша прочутитѣ негови обуца. Отъ десять години Багатскитѣ кърпачи (ескиджи) бѣхъ си зели съ тѣхъ бела на главата да ги поткъриватъ и искъриватъ; тѣй што първобитното имъ лице са непознаваше отъ множество ямички, закръпени една до друга съ желти дебели конци. Петите имъ тежѣха отъ желѣзните подкови, што сѣжперникътъ Абу-Каземъ едва ги влѣчѣше. Съгражданитѣ му, както и околнитѣ селене, бѣхъ зели на поговорка тѣзи му обуца: Накиченъ като Абу-Каземовитѣ обуца. Забогатѣлъ като Абу-Каземовитѣ обуца.

Единъ день, Абу-Каземъ, като са расхождаше у града, срѣшна са съ единъ западналъ търговецъ, който, като си исприказа халътъ, каза му, че на този рѣдъ ималъ голѣма нужда за пари. „Имамъ, рече испадналиятъ търговецъ, на рѣка нѣколко стѣкла трендафелово масло, нѣ като днесъ цѣната му е спаднала, и твърдѣ са не дири, за това много ще ти са мола, ефендимъ, да ми заемнешъ нѣколко гроша, дордѣто маслото излѣзе на цѣна, че азъ тогава, щомъ току го продамъ, ще ти върна парите.

— Нѣмамъ твърде леснина, отговори Абу-Каземъ, нѣ ако ми дадешъ трендафеловото си масло съ една ефтина цѣна, купувамъ го, и можъ да намѣра да ти броя паритѣ.

Онужденнй търговецъ, самъ сука, тамъ ви, най-сѣтнѣ, като имаше какво да прави, склони да даде маслото на Абу-Казема съ една долня цѣна, нѣ съ условіе да зѣме сичкото и да му брои на цѣло, за да си види нѣкоя голѣмичка работа.

Абу-Каземъ, понеже бѣше богатъ, склони на това, начете му парите и зе маслото. Зарадвавъ за такъвъ единъ келепиръ, той рѣши да иде на баня да са поукаже, защото отколѣ са кацѣше, нѣ му не даваше сърце да са харчи. И тѣй занѣсе у тѣхъ стѣклата съ гюловото масло, нарѣди ги на полицата въ нозата си кѣща, на която прозорцитѣ бѣха кадѣ пѣтя, и отъ тамъ отиде кѣдето бѣше намислилъ.

Като си изу хубосницитѣ обуца, и като сѣдна да са съблѣче, доде при него единъ познаецъ, който бѣше дошелъ и той да са кѣже, и му рече: — Пріятелю, кога ще са упростишь съ тѣя си буца и да ги запратишь на купицето, не ли ти стига толкозъ бѣто та направихъ гаврило на цѣлъ градъ? — И азъ го мисля кой отколѣ, отговори Абу-Каземъ, като ги зе на рѣка и ги бращаше отъ самъ отъ тамъ да ги загладва, нѣ свидѣтъ ми са да ги хвърля тѣй, като тѣ не сѣ до толкозъ сѣжсани, та можъ да и търпя юще нѣколко мѣсеца.

Абу-Каземъ влѣзе да са укѣже. Ето ти подиръ него доде

и багатскій сѣдникъ, който, като са съблѣче, влѣзе да са укж-
пе и той.

Абу-Каземъ, слѣдъ като са поприцапа на двѣ на три, излѣзе прѣдъ сѣдника, облѣче са, и, като потечи за обувката си, зачуденъ вижда, че тѣхъ ги нѣмаше тамъ, дѣто бѣше ги изуль, а на мѣстото имъ стоѣха други нови.

„Види са, каза Абу-Каземъ у себѣ си, че доскоронвѣи прѣятель ми е направилъ една честь, като махналъ вѣтите ми обувка, и ма дарилъ съ други нови. Да е живъ и здравъ“ И тѣй, благодаренъ отъ тѣзи сполука нахлузва новитѣ обувка и си трѣгва обрадванъ.

Слѣдъ него излѣзва сѣдникътъ, който, като са облѣче, поисква да са обуе, но неговитѣ обувка ги немаше, а на мѣстото имъ стоѣхъ едни вети. Чѣй, що и какви сѣ тѣя обувка, не требаше много дирене и питане; сѣки ги познаваше, че бѣха Абу-Каземови стоки. Завчасъ робитѣ са завтекохъ подиря му, пристигнахъ го и, като видѣхъ на краката му сѣдниковитѣ обувка, раздърпахъ го и, като единъ крадецъ, яка-пача доведохъ го прѣдъ сѣдника.

Разлютенѣи сѣдникъ, слѣдъ като укори Абу-Казема за безочливостѣта му, отсѣди да са накаже като сѣки крадецъ: да плати една глоба, която, спорѣдъ тогавашнѣи законъ, трѣбаше да бѣде сто пѣти повече отъ колкото струвахъ сѣдниковитѣ обувка.

Абу-Каземъ, благодаренъ, че са отърва съ здравъ кошухъ, плати глобата, обу си пакъ своитѣ обувка и си трѣгна. Ядосанъ, за дѣто тѣя пушини му докарахъ, такъвъ срамъ и толкозь глоба, юще въ пѣтя си купи нови, които чакъ като влѣзе у тѣхъ си ги обу, а вѣтите запрати въ рѣката Тигръ, която течеше край неговата къща.

Малко надалечъ отъ къщата му, на доло по реката, нѣкои си рибари биле припречиле мрѣжата си, за да са налови риба. Като дошле да я прибержтъ, тѣ угадиле отъ тѣжината, че са е наловило доста риба. Бързо, бързо изтеглятъ мрѣжата на вѣнь, и какво да видятъ? Единъ чивтъ дърти вѣти обувка, на които подковитѣ бѣхъ испожсале мрѣжата, што трѣбаше цѣль день да са маятъ да я исѣкриватъ. Заведнѣждъ познахъ чѣи сѣ обувката. Като си прѣмислихъ, че може Абу-Каземъ нарочно да ги е подхварлилъ въ мрѣжата имъ, за да имъ направи врѣда, разгнѣвени, зематъ ги отъ тамъ и ги запращатъ презъ прозорците въ къщата му: джямоуе, стѣкла,масло, сичко са испочюпва и расипва.

Въобразете си сега какъвъ гнѣвъ обзе сѣперника, като влѣзе въ къщи и намѣри стѣкла счюпени, гулевото масло разляно и обувката ту на срѣдъ! — Ей оустѣле! да са не видите, извика той.

като си улови брадата; каква пакостъ ми докараха пакъ пущини и ваджии! Чакайте и азъ васъ да ви скрия въ нѣкоя дупка, отъ дѣто, още единъ пажъ, бѣлъ свѣтъ да не видите.

Завчасъ Абу-Каземъ грабва единъ тървокопъ, зѣ и общата и отиде въ градината си, дѣто са запжна да ископае дълбокъ трапъ, у който да ги запжире. По случай го съглѣдва единъ отъ близо сѣдитѣ му, който отъ прѣди ималь гнѣвъ на Абу-Казема, а сега му докаралъ рѣда да си отвърне. Отива право на сждника, комуто казва, че негова съсѣдъ е намѣрилъ имане, което закошава въ градината си. Сждникътъ, гладенъ за пари, като явва за имане, тозъ часъ провожда да доведжтъ тогози прѣстжпника, кой, безъ да му обади, че е намѣрилъ имане, отива да го крїе. Абу-Каземъ са исправи съ общата си въ ржка прѣдъ сждника. Напусто са мжчеше, горкия, да са управа, че имане не е закопавалъ, но общата си, които показваше като свидѣтели на сждника; нѣ сждникътъ, като знаѣше, че ако не въ трапа, то у сжщия имаше доста богатство, отсамъ, оттамъ опримчи го и го искарва виноватъ, като го отсжжда, или да плати толкозъ глоба, или да бжде въ затворъ. Абу-Каземъ, когото бѣше страхъ отъ затворъ, плати глобата и са отърва.

Съ общата си въ ржка, излѣзе клѣтникътъ и тозъ пажъ отъ конака углобенъ, пакъ видаше ги криво, ядосанъ и люто ги кжлчеше: — за какво? за какво? думаше си той да ви нося още въ ржцѣтъ си? да ми докарате и друга нѣкоя пакостъ ли? По врага! И, като рѣче това, запрати ги въ една вода, която течѣше близу до сждникова конакъ. — Но сега, и шялахъ, на дявола въ ушитѣ куршумъ, ви ще можете вече да са испречите на прѣдѣ ми. Нѣ дяволатъ, който бѣше въ калтъ, чо неговитѣ думи и му отвори друга игра. Вадата, която повлѣче Абу-Каземовитѣ обуца, течѣше прѣзъ срѣдъ града, прѣдъ кжщята, и чистяше сичкитѣ градски мръсотїи. Тя са отбиваше и подъ сарая на сждника. Хади, хади, пуститѣ му обуца да са случи да минжтъ прѣдъ сарая, дѣто, като са припрѣчватъ на едно тѣсно мѣсто, запинятъ водопрохода; ритва водата назадъ и са разлива по двора, по змницитѣ на сарая. Растичватъ са дялгери, разбѣгватъ са слуги, кой съ търнакопъ, кой съ мотика, разриватъ, разчистватъ, намиратъ затжкнжтото мѣсто и чо да видятъ? Абу-Каземовитѣ обуца, накиенжти, надути; едвамъ ги измжкнажж, то са оттули дупката и водата си тръгна изъ улея.

— Разбра са работата, каза сждникътъ: Абу-Каземъ, за да си отвърне зарадъ дѣто го глобихъ еднжждъ и дваждъ, за това нарочно и опжтилъ тїя си хубоснеци да минжтъ подъ сарая ми и да ми направятъ толкози врѣда. Тозъ часъ го докарватъ,

тръсватъ общата напрѣдѣ му, показватъ му врѣдата, която са сториле, и кадиятъ го отсѣжда да плати петъ ката повече отъ колкото струваха сичкиятъ поврѣди и разноски, на които са биле причина общата му. Абу-Каземъ нѣмаше що да прави, грѣшката му бѣше очевидна, плати глобата, зе си въ рѣцѣтъ общата и хайде пакъ у тѣхъ. — Какво трѣба да правя азъ съ васъ, клѣти и проклѣти вие обуца? удумваше са той, като си вървѣше изъ пѣтя. На сичкиятъ стихии ви прѣдадохъ, и вие пакъ са вращате при менѣ съ пакости, съ злини, една отъ друга по-голѣми; сега остава за мѣне само едно трѣба да ви придамъ и на огъня. Чакай че и огъня не ще ви гори, пушини недни, продължаваше да си бѣбре Абу-Каземъ, като истискваше мокритѣ обуца съ рѣцѣте си. Трѣба по-напрѣдѣ да ви остава на слънцето, да са изслушите, че тогава да ви изгора. Да ви прострѣхъ долу на земята, не бива: защото може пакъ да ми докарате нѣкое зло. За то щъ ви покажъ горѣ на къщната стрѣха, за да не сте по лицето на земята.

И тѣй, Абу-Каземъ, току като си отиде, покатери са на къщната си стрѣха, която бѣше надъ пѣтя, и прострѣ тамъ обуцата да сѣхнатъ. Отъ дѣ да ги сѣглѣда, единъ голѣмъ котъ, дохожда тамъ и зема да си играе съ тѣхъ. Дордѣто ги челкалъ на самъ, на тамъ, сваля ги и тѣ падатъ право въ въздуха главата на една жена, която по случай минувала изъ пѣтя. Жената била тѣшка. Отъ страхъ, отъ болезка пада на земята и са поврѣжда. Мжжѣтъ ѝ са оплаква на сѣдника. Сега Абу-Каземъ трѣбаше да истегли по-голѣмо наказание отъ колкото до сега; защото общата му насмалко щѣхъ да станатъ причина за убиването на двѣ души.

Абу-Каземъ, като са прѣдстави прѣдъ сѣдника, отвори са и започенъ да му говори тѣй; „Сѣднице на правдата! сичко, каквото ми поискате до сега, дадохъ, и за каквото ма и сега отсѣдите да дамъ пакъ ще дамъ; нѣ азъ ви моля да отсѣдите и накажете и тѣя мои два непримирими врагове, тѣя проклѣти обуца, които сѣ причина за сичко. Тѣ като че сѣ са наговориле, безъ да са раздѣлятъ единъ отъ други, да ми докаратъ толкова бѣди, толкова срамъ, што да ма съсиятъ, да ма обезчестятъ; че и то не стига, хади сега пакъ ѝоце по-голѣма пакостъ, че кой знае потешѣва какво иматъ да ми праватъ. Бждете милостивъ, о праведни сѣднице, та задръжете тѣхъ подъ затворъ; накажете ги, на едно съ васъ и азъ ги отсѣждамъ, и азъ съмъ имъ даваджия; инакъ наподрѣ колкото зло ми направятъ, вие ще отговаряте.

Сѣдникътъ, като глѣдаше до колко бѣ доболяло на Абу-Казема и като слушаше неговата умилна и отъ се сърце молба, не можа да са не засмѣе прѣзъ глава! Като най-сѣтнѣ си помисли

че стигатъ толко наказанія за единъ скъперникъ, който трѣба вече да е упозналъ, че и безсмърното сребролюбіе много пакти прави по-гольма штета, за то, спорѣдъ молбата му, задържа злосторнитѣ обуца, а него отпусна да си иде съ миромъ.

А н е г д о т и.

I.

Единъ пиянецъ, когато щѣлъ да умира, поискалъ една чаша вода, като казалъ, какво христіанската вѣра заповѣда щото сѣки човѣкъ на смъртній си часъ трѣба преди сичко да са упрости съ своитѣ неприятели.

II.

Единъ учитель исправилъ напрѣдѣ си трима ученици, за да ги испитва; той имъ прѣдложилъ това питане: — На какво трѣба човѣкъ да са радва на този свѣтъ, и какъ?

И тримата ученици мълчели, безъ да можатъ да отговорятъ.

Учителятъ, като са разсърдилъ за толковато имъ мълчене, кресналь ядосанъ като изрекълъ:

— Да речемъ, че азъ имамъ тука напрѣдѣ си три магарета, за какво и какъ трѣба да имъ са радвамъ?

— Както са радва единъ баща на чадата си, отговорилъ единъ отъ ученицитѣ.

III.

Една жена мжзмжзія, която обичала много модитѣ, заискала еднжжъ отъ мжжа си да ѝ купи една отъ най-скъпитѣ капели. Грѣшній мжжъ, комуто Богъ за наказаніе, види са, го сподобилъ съ таквазъ жена, казалъ ѝ, че да ѝ купува, да ѝ купува моди отъ нова по-нова, той самси е останалъ съ съдрана абичка и че нѣма вече рѣдъ да купува.

— Ва ще ми купушь, отговорила му жената, като проливала лужави сълзи, или ако не, ще ма направишь да са разболѣя и да умрѣ.

— И то малка работа, казалъ хладнокрѣвно мжжътъ.

— Добре бе мжжо, повторила тя съ умиленъ гласъ тжжно, ама не ли си прѣсмѣташь, че като умрѣ ти ще похарчишь по-много пари подиръ смъртъта ми — за погрѣбванието ми, отъ колкото сега ще дадешъ за капелата?

— И за то малко да та е грижа, отговорилъ мжжътъ, разносцитѣ дѣто щж да направя подиръ умрѣлото ти баремъ ще бждѣтъ еднжждъ за сякога.